

Vito Flaker

INTERVJU KOT UMETNOST SPOZNAVANJA

ETNOMETODOLOŠKE BELEŽKE O TEM, KAKO STROKOVNJAKI SPOZNAVAJO UPORABNIKE

Dr. Vito Flaker je docent na Visoki šoli za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Ob predpostavki, da običajna matrica spoznavanja ljudi v strokah, ki se ukvarjajo s človeško stisko, vodi v zaznavanje uporabnikov različnih služb kot nemočnih, stigmatiziranih, nemoralnih, smo zastavili etnometodološki eksperiment. Ta je najprej izvil vprašanja, ki jih sprašujemo v socialnem delu. Ta vprašanja vzpostavljajo okvir, ki sicer temelji na prijaznosti, a je institucionalen, predvsem pa se poleg spoznavanja usmerja v probleme in jih individualizira. Ko so ljudje ista vprašanja postavili svojim vrstnikom in v vsakdanjih okoljih (na ulici, v lokalih, postajah ipd.), so postala ta vprašanja neustrezna in nevljudna. Ko smo opazovali različne procese, kako ohraniti vsakdanji kontekst pogovora ali kako so ljudje pristajali na vlogo stranke, smo lahko analizirali in primerjali razlike med dvema okviroma. Strokovni okvir pogovorov producira probleme, se osredotoča na pomanjkljivost sogovornikov in od njih pričakuje žalostne zgodbe. Delitev vlog je apriori asimetrična, stranka je podrejena in odvisna, strokovnjak se trudi od nje razlikovati in se ogradi. Odnos temelji na uslužnostnem, popraviljskem modelu, dogaja se v institucionalnih prostorih. Pogovor poteka kot pripovedovanje zgodb, predmet je vnaprej določen, pogovor pa redukcionističen, saj se vedno znova vrača k določeni temi. Odgovornost se individualizira, ton pogovora je uraden, v intimnost se vstopa vsiljivo, z garancijo poklicne molčečnosti. V okvirih vsakdanjih pogovorov poskušamo graditi osebnostne in socialne zemljevide, osredotočeni smo na vrline, poslušamo vesele, uspešne in zabavne zgodbe, delitev vlog je v načelu simetrična in počiva na predpostavki enakopravnosti in vzajemnosti, ki jih vežejo čustva zaupanja in zarote. Osnova je krošnjarski ali rapsodski model, dogaja se v javnih ali domači površinah, pogovor pa poteka kot razdrobljena mreža izmenjav, je odprt in se lahko avtopoetično širi, je asociativen, pomembni so prehodni predmeti in poteka kot sprehajanje s teme na temo. Odgovornost je kolektivna, ton neuraden, intimnost vpeljana z zapeljevanjem, varujejo jo zaupanje in zarota. Za spoznavanje ljudi je okvir vsakdanjega pogovora gotovo superioren in bi ga bilo priporočljivo uporabljati tudi v strokovnih intervencijah. Zato sklenemo z možno sintezo tega okvira z ustreznimi strokovnimi spretnostmi in etičnimi pravili.

Ključne besede: intervju, pogovor, etnometodologija, vsakdanje življenje, kritična psihologija, intimnost.

Vera Grebenc

EKSPERTIZA NA PODLAGI IZKUŠNJE IN PREPOVEDANA VEDNOST V PRIPovedih UŽIVALCEV DROG

Vera Grebenc je koordinatorka raziskovalnih projektov na Visoki šoli za socialno delo v Ljubljani.

Avtorica v prispevku predstavi značilnosti pogovorov, v katerih kot pripovedovalci nastopajo uživalci drog. Zanima jo vsebina teh pogovorov in jezik, ki se uporablja v njih, pri čemer upošteva širši družbeni kontekst, ki vpliva na oblikovanje socialnih reprezentacij o drogah, ki krožijo kot modeli pojasnjevanja vsakdanjega življenja uživalcev drog. Pripovedi uživalcev drog analizira tudi z vidika posebnega znanja, ki se kot ekspertno znanje akumulira v subkulturah uživalcev in med njimi kroži skozi pripovedovanje zgodb, ob tem pa zaradi prohibicije drog pridobi status prepovedanega znanja.

Ključne besede: zgodbe uživalcev drog, metafore, praktično znanje, prepovedano znanje

Mojca Urek

ŽIVLJENJSKE ZGODBE IN NJIHOV POMEN

NEKAJ IZHODIŠČ ZA PREUČEVANJE PRIPovedOVANJA ZGODB V SOCIALNEM DELU

Mag. Mojca Urek je asistentka na Visoki šoli za socialno delo. Pripravlja doktorsko disertacijo na temo pripovedovanja zgodb v socialnem delu.

Članek opisuje značilnosti in pomen pripovedovanja zgodb ter nakaže nekatera teoretska izhodišča in možne smeri preučevanja pripovedovanja zgodb v socialnem delu. Pripovedi vključujejo konstrukcijo in izražanje pomena, kar je bistvena človekova dejavnost. So pomembne strukture produkcije pomena, zato kaže v praksi pripovedi ohraniti ter spoštovati načine konstrukcije pomena respondentov. Za zgodbe v socialnem delu, kot tudi za zgodbe nasploh, so pomembne vsaj tri značilnosti pripovedovanja: družbena konstrukcija zgodb, interpretativnost procesov in razmerja moči, v katera so ujete zgodbe. V članku so vse tri značilnosti tematizirane s pomočjo širokega spektra teorij in konceptov (literarne teorije, socioloških teorij, socialnopsiholoških itn.), ki so relevantne za področje naracij in z različnimi aplikacijami tudi za teorijo in prakso socialnega dela.

Ključne besede: duševno zdravje v skupnosti, narativna teorija, pripovedovanje zgodb, biografska metoda, dokumentacija v socialnem delu.

Vera Grebenc

PONESREČENI POBEGI UJETNIKOV BIOGRAFIJ

Individualizacija življenjskih situacij pomeni, da so biografije postale »samorefleksivne«, družbeno predpisana biografija je preoblikovana v biografijo, ki je samoustvarjena in se nadaljuje v smeri samoustvarjanja. Toda množstvo različnih zgodb, ki naj bi jih imela na voljo posameznik in posameznica kot variante različnih avtobiografij, se izkaže kot navidezno. Ko dogodke uvrstimo kot zgodbe v naše biografske spise, se izkaže, da so ponavadi scenariji potekov še kako dodelani, pa tudi predpisani. Opirajo se na koncepte »visoke realnosti«, ki jo podpirajo predpisane biografije, v katerih so karijerne točke določene glede na standardizirana življenjska obdobja in na njih vezana institucionalna pričakovanja.

Ključne besede: avtobiografske pripovedi, identitetni projekt, standardizirana in institucionalizirana biografija.

Blaž Mesec, Sanja Kaube

DOŽIVLJANJE BOLNIKOV S KOLOSTOMO Z VIDIKA TEORIJE CORBINOVE IN STRAUSSA

O UREJANJU KRONIČNE BOLEZNI

Dr. Blaž Mesec je izredni profesor za področje metodologije na Visoki šoli za socialno delo Univerze v Ljubljani in dekan te šole. Sanja Kaube je višja medicinska sestra in diplomirana socialna delavka v socialni službi Splošne bolnišnice Maribor.

Predstavljena kvalitativna analiza sedmih intervjujev bolnikov s kolostomo temelji na pojmihi teorije o urejanju kronične bolezni po Corbinovi in Straussu in odkriva naslednje značilnosti njihovega doživljanja. Prva je biografska perspektiva, saj pomenita tako bolezen (rak črevesa) kot tudi operacija z dogajanjem pred njo in po njej in z njeno posledico, stomo, kritičen poseg v življenje. Dogajanje v bolnišnici marsikdo doživi travmatično zaradi nasprotja med tehnizirano vsakdanostjo bolnišnične obrata in bivanjsko izpostavljenostjo pacienta. Opazna je razlika med usodnostnim in pragmatičnim doživljanjem travme, med neprebolelim objokovanjem osebne usode in praktičnim urejanjem življenja s stomo. Prav potreba po negi stome in uvedbi posebnega življenjskega režima prispevata k pragmatičnemu odnosu in sprijaznitvenju. Opazimo tudi velike razlike med pacienti v stopnji njihovega sprejemanja življenja s stomo. Kot zelo pomembno pri adaptaciji na novo življenjsko okoliščino poudarjajo pacienti podporo svojcev in društva za samopomoč. Pojmi teorije Corbinove in Straussa se zde primerni za opis doživljanja pacientov v tem primeru.

Ključne besede: vsakdanje življenje s kronično boleznijo, kvalitativna analiza, biografija.

AVTO/BIOGRAFSKA METODA PRI PROUČEVANJU ETNIČNO MEŠANIH ZAKONSKIH ZVEZ

Mag. Mateja Sedmak je mlada raziskovalka v Znanstveno-raziskovalnem središču RS Koper.

V zgodovini raziskovalnega soočanja z etnično mešanimi zakonskimi zvezami prevladujejo študije makro nivoja, t. j., raziskovanje (med)skupinskih in medetničnih odnosov (proučevanje medskupinske socialne bližine/distance, odnosov med dominantnimi in subordiniranimi etnijami, priseljenjskimi in avtohtonimi skupinami itn.), pri čemer prevladujejo kvantitativne tehnike raziskovanja s posebnim poudarkom na statističnih in demografskih prezentacijah incidence »mešanih zakonov«. V socioloških študijah, posvečenih obravnavi etničnih vprašanj, pa evidentno primanjkuje kvalitativnega raziskovanja fenomena interetničnih zvez s posebnim poudarkom na (inter)personalnem nivoju, torej mikro raven raziskovalnega zanimanja. Namen pričujočega prispevka je predstaviti metodološko-epistemološke prednosti avto/biografskega pristopa pri proučevanju intimnih, interpersonalnih odnosov in subtilne družinske mikroklimе. Zaradi temeljnih značilnosti (fleksibilnost, subjektivnost, procesnost, kontekstualnost itn.), ki odlikujejo ta kvalitativni metodološki pristop, se je kolekcija avto/biografskih pripovedi izkazala kot posebno učinkovit spoznavni pripomoček pri proučevanju fenomena etnično mešanih zakonskih zvez kot specifične oblike medkulturnega soočanja na interpersonalni (mikro)ravni partnerskega in družinskega življenja.

Ključne besede: avto/biografska metoda, kvalitativne metode, etnično mešane zakonske zveze, metodologija, sociologija.

NARACIJE IN SOCIALNO DELO: NEKAJ O TEORIJ, ANALIZI IN PRAKSI

Dr. Christopher Hall je višji raziskovalec na Univerzi v Huddersfieldu (Velika Britanija). Raziskuje organizacijo služb za otroke, konstrukcijo klientske identitete in profesionalni diskurz.

Avtor prikaže strukturalistično, postmodernistično in socialnointerakcijsko teorijo pripovedništva. Osredotoči se na prijeme, ki upoštevajo način pripovedovanja zgodb v vsakdanjih socialnih interakcijah in z različnimi besedili iz socialnega dela prikaže ključne koncepte narativne analize. S predpostavko, da je pripovedništvo neizbežno prisotno v vsakdanjih interakcijah med socialnimi delavci, uporabniki in drugimi strokovnjaki, predstavi analizo naracij kot močno in občutljivo analitično sredstvo. S študijem podrobnosti govora in pisanja v socialnem delu pogledamo, kako se metode pripovedovanja zgodb razvijajo strateško in retorično in kako to vpliva na delo. Avtor razvije diskusijo o tem, kako pripovedni pristopi oblikujejo prakso socialnega dela.

Ključne besede: narativna analiza, izvedba pripovedi, socialna interakcija, pripovedništvo v socialnem delu.

ANTROPOLOŠKI ZORNI KOT

Dr. Milko Poštrak je asistent na Visoki šoli za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Antropologi so se doslej največ ukvarjali z raznolikostjo človeških kulturnih praks, zato avtor navaja kratek povzetek zgodovine antropologije, od »popotnih zgodb« devetnajstega stoletja prek »znanstvene zastavitve« v prvi polovici dvajsetega stoletja do »kritičnega prevrednotenja« v antropologiji od sedemdesetih let naprej. Avtorja je zanimalo tudi, ali so se antropologi v času prevrednotenja antropologije v zadnjih desetletjih kakor koli navezovali na Husserlovo fenomenologijo. Avtor meni, da neposrednih navezav ne najdemo, posredno pa jih lahko odkrivamo v pristopih, kakršnega predstavlja Clifford Geertz s svojo zahtevo po »pogledu iz domačinskega zornega kota«. Tu lahko iščemo nadaljnje povezave s hermenevtiko, lingvistiko in komunikacijskimi teorijami.

Ključne besede: subjekt, kultura, antropologija, fenomenologija, antropološki zorni kot, intersubjektivnost, hermenevtika.